

PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK KOUCHING SHAKLLARI

Kabulova S. E., GDPI o'qituvchisi

Mamaraimov A. K., Boyovut tumani №29 maktab direktori

E-mail: Sanobarkabulova56@gmail.com

Annotatsiya. Tezida Behaviorizm paydo bo'lgandan so'ng, insoniyat insoniy xulq-atvori ichki hodisalar va atrof-muhit omillari o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirlar bilan boshqariladi deb taxmin qila boshlanishi aytiladi..Bu fikrlar asosan ijtimoiy-kognitiv yo'nalishning asosini tashkil etishi shaxsiyat nazariyasida o'z ifodasini topgan deb talqin qilinadi.

Kalit so'zlar. kognitiv, ijtimoiy omillar, xulq-atvor, determinantlar, kontseptsiya, nazariy g'oyalar, modellar, imtiyozlar, obyektiv haqiqat, falsafiy tamoyillar.

Annotation. The thesis states that after the emergence of Behaviorism, humanity began to assume that human behavior is governed by complex interactions between internal events and environmental factors. It is argued that these ideas are mainly reflected in the theory of personality, which forms the basis of the social-cognitive approach.

Key words. cognitive, social factors, behavior, determinants, concept, theoretical ideas, models, preferences, objective knowledge, philosophical principles.

Ijtimoiy-kognitiv yo'nalishning vakillari Albert Bandura va Julian Rotter.

Ularning har biri nazariyasi radikal harakatchilardan sezilarli darajada farq qiladi, ammo bu yondashuvni tavsiflovchi qat'iy ilmiy va eksperimental metodologiyani saqlaydi.

Bandura, insonning psixologik faoliyatining uch guruh omillari orasida uzluksiz ta'sir o'tkazish orqali yaxshiroq tushunilganligi bilan izohlanadi:

1. Xulq-atvor;
2. Kognitiv;
3. Atrof muhit.

Banduraning nuqtayi nazari bo'yicha, odamlar o'zlarining kognitiv qobiliyatlariga ega bo'lib, ular voqealarning paydo bo'lishini taxmin qilishlari va ularning kundalik hayotiga ta'sir o'tkazish usullarini yaratishga imkon beradi. U o'zaro ta'sirchanlik prinsipi nuqtayi nazaridan xatti-harakatlarini hisobga oldi, ya'ni predispozitsiya qiluvchi omillar va vaziyatlar omillarning o'zaro bog'liq sabablari hisoblanadi.

Kuzatuv orqali o'rganishning asosiy jihatlari. 1. O'rganishni o'rganish uchun kuzatuvchi modeldagi asosiy masalalarga e'tibor berish kerak. Modelga e'tiborni qaratadigan omillar quyidagilardan iborat: a) xatti-harakatlarning oqibatlarining omili muhim ahamiyatga ega. Agar xatti-harakatlaringiz taqdiransa, taqlid jazosidan ko'ra ko'proq bo'lishi mumkin. Shunday qilib shaxsiy xatti-harakatlarning kuchli belgilanishi - boshqalarning xatti-harakatining kuzatiladigan oqibatlari; b) omillar ham muhim - yoshi, ijtimoiy mavqeyi, jinsi, samimiyati, modelning malakasi; c) kuzatuvchining xarakteristikalarini. Modelga bog'liq bo'lgan xatti-harakatlar yuqori darajada qaram bo'lgan bolalarga katta ta'sir ko'rsatadi.

2. Xatti-harakatlar modelini kuzatish faqat kuzatuvchining eslatgan taqdirda ta'sir qiladi. Xatto xotirada saqlanadi va keyin ikkita ichki vakolatli tizim yordamida amalga oshiriladi: a) ma'jusi kodlash - kuzatilgan vaqtda, hissiyotlarni o'rganish jarayonida ko'rilgan narsalarning nisbatan qat'iy ko'rinishlari paydo bo'ladi. O'tgan hafta kechki ovqatim bilan tanishgan do'stimning rasmini ko'ring, faoliyat turi

(velosipedda otish). b) kuzatilgan hodisalarni og'zaki kodlash. Inson o'zidan o'zi takrorlashi mumkin bo'lgan modelni amalga oshirishi mumkin.

3. Dvigatel reproduktiv jarayonlari - ramziy ravishda xotirada kodlangan ma'lumotlarning harakatga aylanishi. Murakkab vosita harakatlarida o'rganish xatti-harakatlar modelini ko'p marta takrorlash orqali takomillashtirish orqali amalga oshiriladi.

4. Motivatsion jarayonlar kuzatilgan xatti-harakatlarga yoki shaxsning xulq-atvoriga ta'sir qilish xususiyatlarini belgilaydi.

Banduraning fikricha, mustahkamlash ta'limning muhim tarkibiy qismi emas. Biroq, takomillashtirish ko'pincha o'rganishga hissa qo'shadi. Kuzatuv yo'li bilan o'rganishda mustahkamlashning rolini o'rganish, Banduraning mustahkamlashning bilim yo'nalishini ta'kidlaydi. Bandura haqiqiy ijtimoiy muhitga o'xshash eksperimental vaziyat sharoitlariga kirishga urindi.

Shaxsiyat nazariyasidagi ilm-fan tarzi intellektual va ruhiy jarayonlarning odamlarning xulq-atvoriga ta'sirini ta'kidlaydi. Bu tendensiya inson shaxsan o'zi bilan samarali muloqot qilish uchun shaxsiy tajribalarini o'rganib, tushunishga, va boshqarishga intiladigan tadqiqotchidir. shaxsiyat har doim haqida gaplashadigan narsadir ("U bunday buyuk shaxs!" Yoki "Uning shaxsi bu ish uchun mukammaldir!") Bo'lsa-da, psixologlar bir xil ta'rifga mutlaqo rozi bo'lmaydilar, deb ajablanishingiz mumkin aniq shaxsni tashkil etadigan narsalar.

Shaxsiyat odatda insonni o'ziga xos bo'lgan fikr, his-tuyg'ular va xulq-atvorning xarakterli naqshlari bilan tasvirlanadi. Boshqa so'zlar bilan aytganda, bu sizni nima qiladi!

Jorj Kelly bu yo'nalishning asoschilaridan edi. U kognitiv jarayonlarning muhimligini ta'kidlab, ularni inson faoliyati bilan bog'liq asosiy xususiyat sifatida ko'rdi. Kelly insonni nafaqat tirishqoqlik bilan javob beruvchi passiv organizm deb, balki olimning o'tmish tajribasiga asoslangan va kelajak haqidagi taxminlarni keltirib chiqaradigan xulosalar sifatida baholadi. 1955-yilda paydo bo'lgan Jorj Kelly nazariyasi o'z vaqtidan ancha oldin bo'lgan.

Kellyning falsafasiga asoslanadigan konstruktiv alternativ odamlarga hayotimizda odatiy turga muqobil tanlash imkoniyatini beradi. Ilohiyotshunos sifatida konstruktiv alternativizm «dunyodagi barcha zamonaviy sharhni qayta ko'rib chiqish yoki almashtirishni talab qiladi». Hech narsa muqaddasdir va hech narsa o'chmas iz qoldirmaydi. Odamlar boshqa tomondan dunyoga qarashsa, hamma narsa o'zgaradi. Kelly dunyoda shunday bir narsa yo'qligini ta'kidlamogda: "Ikki fikr bo'lishi mumkin emas". Insonning haqiqatga bo'lgan munosabati har doim talqin qilishning mohiyatidir.

Kellyga ko'ra, obyektiv haqiqat, albatta, bor, ammo boshqalar buni boshqacha tushunishadi. Shuning uchun, hech narsa doimiy yoki oxirgi emas. To'g'ri, go'zallik singari, faqat inson ongida mavjud. Faktlar va hodisalar (barcha inson tajribasi kabi) faqat insoniy fikrlashda mavjud bo'lganligi sababli ularni tushuntirishning turli usullari mavjud.

So'ngra, izchil bo'lish uchun inson xatti-harakatlarini tarjima qilishning haqiqiy yoki haqiqiy yo'li yo'q. Biz boshqa odamning, yoki o'zimizning yoki butun olamning xarakterini tushunishga intilamizmi, biz doimo ongimizga ochiq

"konstruktiv muqobil" bor. Bundan tashqari, konstruktiv muqobillik tushunchasi, xatti-harakatlarimiz to'liq aniqlanmaganligini anglatadi. Haqiqiy izohimizni qayta ko'rib chiqishda yoki almashtirishda biz doimo muayyan darajada ozodmiz. Konstruktiv muqobillik shartlariga asoslanib, Kelly shaxsiyat konstruksiyalari nazariyasini yaratdi. Shaxsiyat modelini ishlab chiqishda, Kelly insonning o'xshashligiga tadqiqotchi sifatida asos soldi. Ya'ni, ma'lum bir hodisani o'rganadigan olim singari, har qanday inson hayot haqidagi voqealarni oldindan ko'rishni va boshqarishga harakat qiladigan haqiqat to'g'risida ish farazini keltirib chiqaradi, deb taxmin qiladi.

Kelly, barcha odamlarning olimlar ekanliklarini, ular gipotezani shakllantiradilar va ilmiy tekshirish vaqtida olim sifatida bir xil ruhiy jarayonlarni o'z ichiga olganlarini tasdiqlashadi yoki tasdiqlamaydilar. Shunday qilib, shaxsiy tuzilmalar nazariyasi ilm-fan dunyosi haqidagi yangi g'oyalarni ilgari suradigan uslublar va tartib-qoidalarining kvintessensiyasiga asoslanadi. Ilmning maqsadi - voqealarni prognoz qilish, o'zgartirish va tushunish, ya'ni olimning asosiy maqsadi noaniqlikni kamaytirishdir. Lekin nafaqat olimlar, balki barcha odamlar bunday maqsadlarga egadirlar. Biz barchamiz kelajakni kutish va kutilgan natijalarga asoslangan reja tuzishdan manfaatdormiz. Natijada Kelly insonni olim sifatida tasvirlaydigan shaxsiyatning metaforik xususiyatini ishlab chiqardi. Bir olim kuzatuvlarni rejalashtirish, kuzatib boradigan voqealarni tasavvur qilish uchun farazlar va qurilishlarni quradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umarov D. "Prakticheskie metodiki kouchinga" (Practical Techniques of Coaching), 2011. (5) Sidorova, E. "Mentalno'e aspekto' kouchinga" (Mental Aspects of Coaching), 2003.
2. Rakhmonov T. "Uzbekskaya filosofiya kouchinga" (Uzbek Philosophy of Coaching), 2007. (7) Sobirov, F. "Tsentrovanie klienta v kouchinge" (Client-Centeredness in Coaching), 2009.
3. Morozov V. "Обучение в процессе коучинга: Российский опыт" (Learning in the Coaching Process: A Russian Experience), 2013.
4. Karimova L. Этика и мораль в узбекском коучинге. (Ethics and Morality in Uzbek Coaching), 2016.